

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5567 [1806/1807]

יב

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה נא נב

(כג) וישמחה ביד מושיע אשר אמרו לגפשיך שחי ונעברה וחסד
קארז גוף וכחויז לעברים :

נב (א) עורי עורי לבשי עוז ציון לבשי בגדי הפאיה
ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא כד עוד ערר וטמא
(ב) התגערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחו התפתחי קי
מוסרי ציארך שכיה פתציון : (ג) פירכה אמר יהודה חסד
נמפרתם ולא בכסף הגאלו : (ד) כי כה אמר אדני יהודה מעתה
ירדעמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו : (ה) ועתה
ליפה נאם יהודה פירקה עמי חנם משלך משלוי קרי יהילולו נאם

יהוה ר ש י

(כג) מושיע • מניעך ומטלליך • כמו והנה הסמון נמוג (שמוא ח' י'
קרושני"ר בלע"ז (הוא קרולע"ר, Crouler. כל"ח ערשיטר"ן, שיטלין בוועגן)
שחי ונעזורה • על גביך :

נב (ב) התגערי • איסקור"ח בלע"ז (עקור"ע Ecurer. כל"ח רייניגן)
כמעט את הטלית : קומי מן הארץ ונזרה לארץ חסד : שני •
הכסא : התפתחי • הוי נזרה מוסרי • קריגל"ס בלע"ז (ווינגל"ס כ"ל"ח)
כן הוא בכ"י רש"י וכן בירמיו' כ"ו ב' נד"ס מוסרת, מלסון חטאי' Nicolos.
כל"ח באגון) : שביה, כמו שבוי' : (ג) חנם נמכרה על עסקי חנם הוא
יגר הרע שאינו לכס לשכר : ולא בכסף חגשו אה נחשונה : (ד) מזרים וז
עמי וגומר • הם המזרים היו להם קנת חוב עליהם שנעשו להם חכמה וכלכלה
חבל אשר באפס ונחנם עשקו : (ה) מה לי פה • למה אני שוכח ומשח
בני כאן : יהילולו • מתפארים לאמר ידינו רומה : מטאן • מתנאן וידי זה דוגמת
וישמע

מכלל יופי

נב (כ) שבי ירושלים, כמו את השבי ואת המלקוח ענין שביה, ויונתן תרגם מענין
קומי תיבי על פורסי יקרד ירושלים : התפתחי, ענין ההתר שהיא קרוב לענין התפתח
והוא חסר מ"ס השמוע, ופירושו התפתחי מניסרי טארך כי בנין התפעל חיטרוכא : מוסרי
ע"ן הפיעל בא"ח ענין קשירה : שביה, תואר לנקה כפלים עניה : (ג) חנם, נחש
חנם מן חן אלהים את עבדך : (ה) לקח, טועל עבר י"ד ממה שלא נזכר פעול
הדגש כי הוא פתוח : יהילולו, שרש ילל, מענין יללה, והו' מבנין הפעול והו' פועל ילל
ופירושו הגויס השושלים על ישראל יהיללו אותו ענין יללה היא השמעת הקול בכא"ח הלב :
מנאץ, ענין הכעס ומיאים ומשפטו מתנאן או הוא שורכב משועל והתפעל שהדגש בו למסין
מ"ו התפעל והראוי מתנאן והוא שורכב מביטני מהעור השמיכי שהו' מתנאן ומהביטני משעל
שהוא טאן, וסנת שני הטורים האלה בפירוש המלה הו'את רובה לומר שהוא יתעלה סנת להות
שע

תרגום אשכנזי

קצב

מדינקען . (כג) איך געב' איהן אין דייןער טיראָננען האַנד , אין די'ה האַנד
דערער , דיא צודיר שפראַכען : ,, קריממע דרך ! וויר שרייטען איבער דרך היין !
דאָס ווירא שטראַסע וואַרד דיין ריקען , ווירא פֿרייער וועג דען פֿאַר-איבער
וואַנדעלנדען .

נב (א) וואָהלאַויף , ציון , וואָהלאַויף ! בעקליידע דרך מיט שמערקע ! צייך
אן דייןען פֿייערשמוק , ירושלים , דהייליגע שטאָרט ! ניכט מעהר ענט-
וויהעט אונבעשניטטנער אונד אונרדיינער דורך זיינע געגענוואַרט'דיך .
(ב) שיטטלע אַב דען שטויב ! קאָם , בעשטייג דען טהראָן , ירושלים ! ענט-
שלאַנגע דרך דייןעס האַלזעס פֿעססעלן , געפֿאַנגע טאַכטער ציון ! (ג) דען זאָ
שפריכט דער עוויגע : אומזאָנסט זייד איהר פֿערקויפֿט , אָהנע גער'ד ווערדעט
איהר ערלעזט . (ד) יא , דיס איזט גאָסטעס , דעס העררן , אַויסשפֿרוך :
צווערסט מצרים , (מיין פֿאַלק קאָם נור היין , אום דאָ צו ווילען) , דאָן פֿער-
איכטע אשור , אָהנע אירואַכע , גרויזאַמקייט . (ה) וואָס ווידערפֿעהרט מיר ?
שפריכט דער עוויגע , אומזאָנסט איזט מיין פֿאַלק וועגנעפֿיהרט ! דיא טיראָננען
פֿראַהלאַקקען , זאָגט דער עוויגע , אונד מיין נאָמע ווירד אונאויפֿהערליך געלעס'
טערט

ב א ו ר

דין עמיה . (הכסדי) . (כג) מוגיך . מעזרת יגון , והוא מכנין הככר , כמו (איכה
א' ה') כי ה' הונה . (ן' עזרא) . והכסדי אמר : דהו מוכן לך , טכין אונאה , מלשון
זלא תוכו איש את עמיתו (ויקרא כ"ה י"ז) , וכן תרגם למעלה מזה (מ"ט כ"ו) , והנה
ביאר מלת מוגיך , בנימ"ל , כאילו כתוב מוגיך , בניין .

נב (א) יוסף יבוא . בא יוסף ואחריו יבוא , כמו (שמואל א' ב' ב') אל תרבו
תלגרו גבוהה , וחסר את שין , והוא דרך נחות בלשון . (ן' עזרא) . (ב) החנערי
מעפד . דימה ישיבת בגלות , כמי שהתפלג בעפר , ואמר , התנערי מעפר , וקומי .
(ד"ק) . שבי ירושלים . כמו (במדבר ל"א) את השבי ואת האלקוס , ויכתן תרגם ענין
ישיבה , קומי , תבי על כורסי יקרא , ירושלים . (הכ"ל) . והנה מסדר הטעמים הסכים
לדעה האחרונה הזאת , כי נקד מלת שבי בטפסא , שהוא טעם מפסיק , ולדעה הראשונה
היתה אחיה להקד במזרת , במרכא , וכן דעת רש"י וראב"ע ז"ל , ועל פי זה תרגם החכם
המתרגם אשכנזי . ההפחתי וגו' , חסר מ"ס השימוש , ממוסרי נואך , שהרי היא
בגלות , כאילו עול אוסרים בגואר . (ד"ק) . (ג) חנם נמכרתם וכו' . מכרתי אתכם
לגוים , והטעם בלא כסף , וכן אנאלכס חנם . (ן' עזרא) . (ד) כי וגו' . הטעם ,
כמה רעות עברו ובאו על עמי , כי בתחלה ירד אל מצרים , לגור , ושם עונה . (הכ"ל) .
מצרים ירד עמי וכו' . שיעור הכתוב , מצרים ואשור באפס עשקו , ואמרו ירד עמי ,
הוא כמו מחמר אוסגר , כלומר , מצרים , אשר עס ירד עמי בראשונה . (המנאר
בהפטרות) . וכן מתורגם אשכנזי . באפס עשקו . באפס דבר , כמו בלא דבר , כמו
חנם עשקו , והטעם על גלות אשור . (ן' עזרא) . (ח) מה לי פה וגו' . עוד דרך
משל , כלשון בני אדם , או , מה לי אחרים ? (הכ"ל) . לוקח עמי חנם . בנבל
ונאדום ובכל גוי . (הכ"ל) . מושליו יהלילו . עממיא , דשליטו בהון , משתבחין ?
(הכסדי) . הפה באר מלת יהלילו מענין תהלה ותפארת , ואליו כלום רש"י ז"ל ,
וקרוב לזה תרגם החכם המתרגם אשכנזי . וראב"ע ורד"ק ז"ל בארו נדרך אמר , ראה
בדבריהם . שמי מנאץ . בגלות , שהגוים ינאווו , שהם הורגים וטוללים איתם , על יסוד
שמי

תרגום אישכנזי

טערט . (ו) פֿירוואָהר! טיין פֿאַלק וואָלל מיינען נאַמען ערקענגען ; פֿירוואָהר
דוועסטאַגעס ערקענגען , דאַס איך עס בין , דער רופֿט : היר בין איך !
(ז) ליבליך שאַללט'ס אויף בערגען , טרויסטע גליקליכער באַמען ! זיאַ וואָהר
, פֿיריע ! " פֿערקינדען וואָנגע , פֿערברייטען רחיל , זיאַ רופֿען : זיין !
דערראַט , דוין גאַטט ! (ח) האָרך — שטיממע דער וועלסטער ! וויאָ זיאַ
איהר טאָן , וויאָ וויכצעט אַללעס פֿעראַיינט ! יאָ , זיאַ זעהען , זיאַ זעהען !
עוויגע קעהרעט נאָך צוין ווידער . (ט) טענט עס לויט ! פֿראַהלאַקקעט אַ
זאַטט , ירושלים'ס טרויסטער ! ער טרעסטעט , דער עוויגע , זיין פֿאַלק , זיאַ
האַט ער ערלעזט ! (י) זיכטבאר איזט דעס עוויגען הייליגער אַרם , זיאַ , זיאַ
באַר אַללען פֿעלקערן ; דער ערדע ענדען שויען אונזערס גאַטטעס הייל .
(יא) הינוועג ! הינוועג ! וויכט פֿאַן דאַנגען , ענטווייהטע ! ריהרט נישט
זוויכט אויס איהרער מיטטע ! דאַס ריין זיאַ בלייבען , זיאַ , דעס עוויגען
גערעטהע טרענער . — (יב) זאָ וואָנדעלט איהר — נישט מיט איילע —
ציהט

ב א ו ר

שמי . (רד"ק) . (ו) ידע עמי שמי וכו' . שאיט טרע בנלות , אכל הוא מטא
בנלות ידע עמי שמי , וכו מה שאמר , ביום ההוא , אז ידע עמי שמי . (מדברי
הגנו . כלומר , אנו הוא , אשר דברתי לכם , הנני לעורכם , ומלת הנני פועל
(המאמר בהפטרות) . (ז) טה נאו וגי' . מאור הנניא שיר חדה על הגולה ,
למעלה , והשיר הזה מסיים במלות נושאי כלי ה' (פסוק י"א) , והוא כלו מחמדם ,
על כ' ב' תיבות , ומעט על ג' ונ' תיבות בלתי . ואף שהפטרה הזאת מסיימת בפסוק
הנני כל השיר עד תשלומו , לבלתי אחת יופי השיר הזה , אס נפסיק בין הפסוקים ,
דכ טיבו , ומה דכ יפיו . (הכ"ל) . ומלת נאו מננין כפעל , מגורת וכי תאזה האלה
(רשית ג' וי"ו) , והאומר , כי הנו"ן אירש , אינו אחת , אף על פי שתמצא זאת
בגון חמישי ו"ל . (בן עזרא) . (ח) קול צופוך . טפיס , שיש לך , וכלם יסאו
לכשרך . (הכ"ל) . כי עין בעין וכו' . כי כלם יראו בעינים , ששכ ה' ציון , וכו'
(מדברי י"ד י"ד) אשר עין בעין נראה אתה ה' . (הכ"ל) . וכן תרגם שם הרמב"ם
או הכפל לחוק הענין , ועל פי זה מתורגם אשכנזית . (ט) פצחו . לצון לחות , וקצו
קדר , הנה הוא כטעם דיבור . (ן' עזרא) . רננו וגי' . הנה השתמש העלן הקדמון
בדרך ההגשמה (פערואניפיקאצ'אן) , ושה נחו אמרותיו ! (י) חשף וכו' .
הראית נבחרתו , כגבור , שיהרונ בכח זרועו . (ראב"ע) . אפסי ארץ . יש אומין
קצת הארץ , בלא סגר , רק מן הטעם , ואחרים אמרו , כי כמיהו ואשר נאסר
(למעלה פסוק ד') , כאילו אמר , באפסו , ועוד כמיהו (למעלה מזה מ"ו ס') ,
ואפסי , ויש אחרים , שהאל"ף נוסף , כמו פיסת בר (תהלות ע"ב) , והנכון
שה' כמו מי אפסיס (יחזקאל מ"ז ג') ואל תמנה , כי הפסוק יסיס יד ורגל ובטן
והטעם ידוע , שהמדבר הוא בן אדם , וכן האומע יסיס הדברים בדרך משל , כלל
על צרות בני אדם , להבין האומעים . (הכ"ל) . (יא) סורו וגי' , דברי המלך
העמים : סורו מפה , טמאים במעשיכם , סורו , אל תגעו במשיחי ! הכדלו חוק
ישראל , ואל תעמלו נושא כלי ה' המקודשים ! סורו . פעמים , דרך מהירות , כש
(ד' סורה חדוני . (ן' עזרא) . נושאי כלי ה' . על הלויים , שהם נושאי הארון . (יב)
(יב) כי לא בחפזון וכו' . אחר סיום השיר חוזר לדבריו הראשונים , בענין הגאולה
תהיה נחפזון ובמהירות , מפני יראת הרודפים , כי אס ביד רמה , כי ה' אלהים היוך למש
(העבחר)

יהוה
ביום
רגלי
מלך
יראה
נחם
פליה
(יא)
פלי
וישמע
שמי
והנני
ולראו
כי כל
יהיו
לשבי
(יב)
שמו
בגלות
לי פה
ועבדו
נחה
גמתיך
ויונתן
(יא)
כי הוא
הנקו
יבנית
מקום
שלא
כמו
פענין

ישעיה נב

קצג

יהוה ותמיד כל־היום שמי מנאץ : (ו) לכן ידע עמי שמי רבן
 ביום ההוא פראני הוא הנדבר הנני : (ז) מה־נאו על־ההרים
 רגלי מבשר משמיע־שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון
 מלך אלהיך : (ח) קול צפוף נשאו קול יחדו רננו כי עין בעין
 יראו בשוב יהוה ציון : (ט) פצהו רננו יחדו הרבות ירושלים כי־
 נחם יהוה עמו גאל ירושלים : (י) חשף יהוה את־זרוע קדשו לעיני
 כל־הגוים וראו כל־אפסי־ארץ קמץ בוק את ישועת אלהינו :
 (יא) סורו סורו צאו משם טמא אל־הגעו צאו מהזכיה ברו נשאי
 בלי יהוה : (יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו פי־הלך

לפניכם

ר ש י

וישמע את הקול מדבר איו (מדבר ח') : (ו) ידע עמי • כשאגש יכירו כי
 שמי ארון שליט ומושל כמשמעו • לכן ציוס • גאולתם יבינו כי אני הוא המדבר
 והכני קיימתי : (ח) נופך • נופים שמעמידין על החומות והמגדלים לצשר
 ולרחות מי בא לעיר : (י) חשף גלה : (יא) לאו מהוכה • מתוך הגלות
 כי כל נחמות האו האחרונות חינו אה על גלות האחרון : טמא א הגעו שקץ
 יהיו לכם מליגע צהם : הצרו • הטירו : נשאי כלי ה' • הכהני' והגוים
 שהייתם נושאים כליו (של הקצ"ה) צמדד • (וכאן לתחיית המתים) :
 (יב) כי הולך לפניכם • שני דברים שצסוף המקרא הזה מיישצין שני דברים

שצרחשו

מכלל יופי

שמו טיחן צגוים שהגוים ינאצוהו ויחללוהו והוא יסבג זה צהגלות עמו ציניהם והם יעצרו אותו
 צגלות ויחדו את שמו והגוים יחרטו ויחללו על יסוד השם והו שאמר צראש הכסוק ועתה מה
 לי פה באס ה' רובה לומר מה לי צגלות כי שמי מסולל ומטואץ ועמי לוקח לא צכסף ולא צמחיר
 ויעבדום ויחללו את שמי עליהם הנה שמי מתטואץ וטואץ : (ז) מה נאו , שרשו אוה והאל"ף
 נחה לכפעל וכן נאו לחייד והוא ענין יופי : (ח) קול נופך , כנאיך כי הגביא יקרא נופה
 צתתך לפי שהוא נופה העמידות ופירוש יראו צמראה הנבואה וכן אשר עין צעין צראה אתה ה'
 ויוכתן מרגס נופיך צרכסיך : (י) חשף , ענין גלוי וכן חרועך חסופה גלויה והוא דרך משל :
 (יא) מחוכה , מתוך כל עיר ועיר שחתם צה : הברו , מנצין כפעל ושרשו צרר מן הכפולים
 כי הוא מלעיל והכפעל מכחי הלמ"ד מלרע ולאשר צתשך הגלו והוא ענין צרירה ופירושו
 הנקו מכל טומאה ועון : (יג) ישכיל , יכלים כמו ויהי דול לכל דרכיו משכיל וכן מרגס יוכחן
 יצניה : (יד) כאשר שמו , ענין תמיהה כמו משוחם צתוכם : משחת , מהכבד והכי"ר ק
 מקוים הקמץ אויביה תואר וכן הערים המנדלות צחיר"ק המ"ס תאר : וחארו , בא צמו"לס
 שלח כינהג מפני האל"ף כי היה ראוי תארו וכמיהו ופעלו לא יתן לו : (טו) יוה , ענין צבור
 כמו יעוף שהוא כענין הויה ובענין צבור כטפיו מים לשון הויה אל תטיפו וטיפין לשון צבור כן יוה
 כענין ידבר והוא פועל יוצא לשלישו ובלע"ז פארה פר"לאר : גוים , נפלה יו"ד הרבים מהמכתב
 ונשארה

ישעיה נב

לפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל : (יג) הנה ישפיל
ירום וינשא וגבה מאד : (יד) באשר שממו עליה רבים
משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם : (טו) כן יזה גוים רבים
עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לאספר להם ראו ואשר
שמעו התבוננו :

נג (א) מי

ר ש י

שנראשו • כי לא בחפזון הנאו • מה טעם • כי הולך לפניכם ה' לנחמת
הדרך ומי ששלחו מקדים לפניו לנחותו הדרך אין יניחתו בחפזון • ונחמת
לא חלכון • לפי שחסיפכם אהי ישרא • הולך מאחריכם לשמור חתכם
רודף כמו ונסע דגל מחנה דן מחספ לכל המחנ' • ההולך אחרי המחנה
מחספ לפי שהנא ממתין את הנחשלי' ואת הנכשלי' וכן הוא חומר ביחסע והתחיל
הולך אחרי הארון : (יג) הנס ישכיל עבדי • הנס באחרית הימים
עבדי יעקב נדיקים שבו : (יד) כאשר שמו • כאשר חמכו עליהם
רבים ברחותם שפלותם יאמרו זה א זה כמה משחית מאיש מראהו (של יד)
ראו מה תארס חשך משאר בני אדם כן כאשר הנחנו רוחים צעינו : (טו)
יזה גוים רבים • כן עתה הוא חגבר ידו וידה את קרנת הגוים אשר יזרח
יקפנו • יסגרו פיהם מרוב תימהון • כי כבוד אשר לא ספר להם על שום
ראו זו : התבוננו • אחתכלו :

נג (א) מי

מבלל יופי

ובארה במנטא : יקפצו , ענין כתימה ומינעה , ובפירוש יקפצו לשון פתיחה כמו חתום
הנבעות שה' פתיחת המנעד בלוג ובלשן סגירה כמו לא תקפץ את ירך וסניה' יכולים לכתוב
על מלת יקפצו יפתחו פיהם לספר בגדולתו או ישימו יד על פה מרוב תמהון :
נג (ב) כיונק , מן ילכו יונקותיו , ונקראו הנטיעות הילדות והרכות יונקות כמו עוף
הילד יונק : ונחמרהו , ולא היינו חומדים אותו אלא מתעבים אותו ולא שוכר עומד נחמ
גוים : (ג) וחדל אישים , תאר סווד , ופירושו פחות מבני אדם היה : וירוע סל , ויר
זדיעה ופירושו כי הוא ידוע ומיחוק לכל כי הוא בעל חיים : ולא שבעהו , ענין חשיבות
לא הרגשו בו ולא שבעהו למחמה : (ד) חליו , שם , והוא חסר יוד הרבים : סנה
ענינו כבוד המשא וטעינת על הכתף : (ה) בחלל , פועל מהמרוכע מן הכפולים מענין
ואשר שהוא מבטי העין מענין חיל כיולדה : מרכא , מן דכא לארץ חיתי : שלומנו , ו
שום כלומר השומר שהיה ראוי לבא עלינו כשהיינו בשלות בא עליו , והרי קם פירוש
כמו כלבו כמו הנלת שלמים כלומר גלת שלמה , ופירושו היסורים שהיו ראויים לבא עלינו
באו עליו : ובחברתו , מן סבורה תחת סבורה רק שבוה נפל הרגש ממנו וענינו שריטה
ירושלמי בלא תתנדדו ומדברי רבותינו ו' ל נראה כי הסבורה נקראת המכה שנכרר הדם
ינא ונקראת סבורה לפי שנכר הדם במקום המכה וטעם נרפא לט כמו כי אני ה' וחסן
(ו) כלנו ככאן תעינו , רונה לומר ככאן מבלי רועה לפיכך אמר ככאן בפת"ח הכ"ף לומר
כי אותו הכלן הוא מועה שאין לו רועה : הפגיע , העין הוא הפגיע בהם , והכל

המפגיע

תרגום אשכנזי

קצר

עיהט איהר איין — ניכט אלס פליכטלינגע — פֿאַר אייך געהט דער עוויגע איינז
הער, ישראל'ס גאָטט בעשליסט דען צוג • (יג) זיה! גליקליך ווירד מיין קנעכט,
שווינגט זיך עמפֿאַר, ווירד האָך ערהאַבען • (יד) שטוינענר ריף איינסט דיין
מענגע : „ פֿירוואָהר ! פֿערצעררט איזט זיין אַנגעזיכט, ניכט מענשענעהנליך —
„ ער גלייכט אַן געשטאַלט דען מענשענקינדערן ניכט ! “ (טא) אַבער גון צער־
שטרויעט ער דער פֿעלקער פֿילע, פֿערוואונדערונגספֿאַלל שליסען קעניגע דען מונד ;
דען וואָס איהנען ניא ערעהלעט וואָרד, ער בליקען זיא — געהמען וואָהר, וואָס
ניא זיא הערטען •

נג (א) װער

ב א ו ר

(המבאר בהפטרות) • כי הולך וגו' • כבוד השם, וטעם מאספכס, בעבור שהם מכוזרים
בגלות, ולפי דעתו, כי השם יסוב אחס, כי הכבוד הולך לפניו ואחריהם, כמו (במדבר
י"ד כ"ה) מאסף לכל המחנות • (ראב"ע) • (יג) הנה וכו' • למעלה (פסוק הקודם)
כי הולך לפניו ה', והם ישראל, ואחר כך (כ"ד א') רני עקרה, והיא כנסת ישראל,
והנה טעם עבדי, כל מי שהיה בגלות מישראל, והוא עבד השם, ורניס פירשוהו על משיח,
בעבור שאמרו קדמונינו ז"ל, כי ביום שחרב בית המקדש נולד משיח, והוא אסור בזיקים,
והגאון רב סעדיה ז"ל פירש כל הפרשה על ירמיה, ויפה פירש, וטעם יזה גויס רניס (פסוק
ט"ו), בפיו, בדרך נבואתו, גם כיוצא לפניו (כ"ג ב'), כי כתב בתחלת ספרו, כי קטן
היה, כאשר כתבא, וה' הפגיבו (פסוק ו"ו), והוא חטא רניס נשא (פסוק י"ג),
כי כן כתב (ירמיהו י"ח ב') זכר עמדי לפניך לדבר עליהם טובה, כשה לטבח יובל (פסוק
ז'), וכן כתב (שם י"א י"ט) ואני ככבש אלוף יובל לטבח, וכירש ואת עמוי יחלק שלל
(פסוק י"ב) על ארופה ושאת, שנתן לו רב טנחיס (ירמיהו מ' ה') • והכחן בעיני
כי כל הפרשה דבקה, פי מה טעם להזכיר ירמיהו אחר הנחמות, ולפני הנחמות, והנה
ידבר על כל עבד ה', שהוא בגלות, או יהיה עבדי כמו ישראל עבדי (למעלה מזה מ"א ח'),
וזה קרוב מזה • (הכ"ל) • ישכיל • ינא • (הכשדי) • וכן תרגמתי • ירום ונשא וגבה •
הספל להפלות ענין (עמפֿאַטיש) • ואני תרגמתי גם כ"ל • (יד) כאשר שממו וגו' •
ענין תמיהה, כמו (יחזקאל ג' ט"ו) משמים נתוכס, אמר, כאשר תמהו מרוב שפלותך •
(רד"ק) • כן וכו' • טעם כן, כאלו אמר, היה כן • (ראב"ע) • והנה לדעתו ז"ל מלת כן
היא פה לאמת ועל פי זה מתורגם אשכנזית • וכל המאמר הזה הוא דברי העמים על ישראל
כמו שכתב רש"י ז"ל • משחת וגו' • מראהו ותואר פניו בשחתים, ולא ידמו לגורת בני אדם •
ותוארו מבני אדם • זה דבר ידוע, כי כמה גויס יש בעולם, שיחשבו, כי גורת היהודי
משונה מכל הגורות, וישאלו, היש ליהודי פה, או עין, כן בלחץ ישמעאל ובאדום •
(ן' עזרא) • (טו) כן וכו' • זה הטעם, כמו ירום ונשא (פסוק י"ג) כאשר היה כן אמתנו •
שנחת תוארו בעיני הרואים, כן יבוא זמן, שינקס מהם • (הכ"ל) • יזה • ענין דבור •
כמו ישיף, שהוא בענין הזיה, ובענין דיבור, נטפו מים (שופטים ה'), לשון הזיה, אל
תטיפו יטיפון (מייכה ב'), לשון דבור, כן יזה ענין דיבור, והוא ינא לשלישי, (פֿאַרע
פֿאַררֿאַרע) בלע"ז, (רעדען מאַכען) בל"א, אמר, כמו שיתמיהו על שפלותו, כן
יתמיהו על גדולתו, וידברו עליה תמיד • (רד"ק בתוספת ביאור) • וראב"ע ז"ל פירש יזה
במשמעו, יספך דמי הגויס, אבל הכשדי אמר : יבדר, ענין פסור והשלכה למרחוק,
ולאו כלום רש"י ז"ל, ועל פי זה תרגמתי אשכנזית • עליו וגו' • עלוהי ישתקן מלכין,
ישון דיהון על פומהון • (הכשדי) • יקפצו פיהם • לשון סגירה, כמו (דברים ט"ו) לא
תקפץ את ירך, ישימי יד על פה, מרוב תמהון • (מדברי רד"ק) • כי אשר וכו' • יותר
ירשו מגדולתו • מסופר להם, ויותר מאשר שמעו, יתגנובו נאותו הזמן מגדולתו •
(רד"ק) • נג (א) מי

תרגום אשכנזי

בג (א) ׀ ווער העטטע דיועם געריכט געגלויבט ? דעם עוויגען אָרם — איבער
׀ וועם אָפֿפענבאַרט' ער זיך ? — (ב) ער שיסט עמפּאָר , וויא יונגעס
׀ דיין , וויא וואודצעל אויס דירדעם לאַנדע ; אונד — ער האַטטע קיינע כילדונג ,
׀ קיינען גלאַנץ — ניכטס אַנזעהנליכעם אין זיינער געשטאַלט — וויר קאַנגטען
׀ איהן ניכט ליב געווינגען . (ג) פֿעראַכטעט וואָר ער , דער מאַן דעם שמערצעס ,
׀ פֿאַן מענשען געמירען — פֿאַן קראַנקהייט צערקנירשט ; ער פֿערבאַרג זיין אַנטליך
׀ אונס , וויר אַכטעטען דעם גערינגגעשעצטען ניכט . (ד) אַכער פֿירוואַהר ! ער
׀ טרוג אונזרע קראַנקהייט , אונזרע שמערצען — ער רולרעטעט זיא אַללע ; אונד
׀ וויר — אַכטעטען איהן געפלאַגט , פֿאַם עוויגען געשלאַגען אונד געמאַרטערט .
(ה) ׀ יא , ער וואָרד פֿערוואונדעט אונזרער זינדען וועגען , צערקנירשט אום
׀ אונזרער פֿערגעהונגען וויללען ; ער ליטט , אויף דאַם וויר פֿרידען העטטען ,
׀ זיינע וואונדען היילטען אונס . (ו) וויר אַללע איררעטען , וויא שאַאַפֿע , אומ-
׀ הער

ב א ו ר

בג (א) מי ונו' דברי העמים , עד פסוק יו"ד . האמין וכו' . הנייס יאמרו אז , מי
היה משמין לשמועה , שהיינו שומעים עליו מפי הנביאים , או מפי האומרים בשמם ,
לא היינו מאמינים מה שאנו רואים עתה בעינינו . (הכ"ל) . וזרוע ה' . ותקוף דרע
גבורתיה דה' . (הכסדי) . על מי נגלחה . לעולם , כאשר נגלה על אלה . (ן' עזרא) .
(ב) ויעל ונו' . ויתרבה דיקא קדמוהי , הא כלכלבין דפרתן , ובאילן דמשלח שרשוי על
נגדן דמיין , כן יסנון תולדת קידשא . (הכסדי) . כיונק וכו' . פירוש , כי עתה עליה
מן הגזות , לפני האל , ועלה מהגלות על דרך פלא , כמו אם יעלה יונק מארץ כיה , או אם
ימלא שורש עץ או עשן , שמוח בארץ כיה , שיהיה פלא , כן היה פלא עלותו מהגלות , והענין
כפול במלות אונת . (רד"ק) . לא חואר לו ונו' . נעור שהיה בגלות , לא היה לו , לא
תיאר ולא הדר , רונה לאמר , פאר יפה . (הכ"ל) . ונראהו ולא מראה . והיינו רואים
אותו , ולא היה מראהו יפה , אלא כעור ומשונה מאשר בני אדם . (הכ"ל) . ונחמדהו .
ולא משרת עבמו ואחר עמו , וכן הוא , ולא נחמדהו , וכמוהו (משלי כ"א י"ד) : מתן נכמה
יכפה אף , וטוחד נחק (יכפה) חמה עזה (ן' עזרא בתוספת ביאור) . וכן מתורגם
אשכנזית . (ג) גבוה וחרל אישים . ישראל היו נבזים ושפלים בגלותם , וכל האומות
קדלו וכמנעו מהכתפת נחנתם . איש מכאובות . הטעם , כמו איש מלחמה (שירת הים) .
והוא קרוב מטעם עמם , והוא כמוך . (מדברי ר' אברהם ן' עזרא) . וידוע חולי . מייסר
ומדוכא בחלים רעים , מענין וידע בהם את אנשי סוכות (סופטים ט' ט"ז) , ודומיו , וכן
מתורגם אשכנזית . ותמכני על מפרשי הפשט ז"ל , שנדחקו מאוד במלות האלה , שלא לטרוך .
וכבאסר פנים מטנו . מרוב נוסחם ושפלותם , היו כמסתירים פנים ממנו / כבושי פנים
בטמון , כדי שלא נראה אותם , כאדם מנינע , שמסתיר פניו , וירא מהבניט . (רש"י) .
ודברי הרב ז"ל קדושים יותר לפשט המקרא , מדברי רד"ק ויראב"ע בזה , ולכן תרגמתי על
פיו בל"א . (ד) אכן וכו' . החלים ראויים לנזח עלינו , נעבור כי תודתנו הכל הגל ,
ובאו על ישראל , שתורתם תורת אמת , והעד (פסוק וי"ו) כלנו כלאן תעינו . (ן' עזרא) .
הוא . להפלת ענין (עמפֿאַטיקוט) . סבלם . נא הכינוי אחר השם , לחזק הענין , כמו
(שמות ב' י"ו) ותראו את הילד , ודומיו , וכעין זה תרגמתי אשכנזית . ואנחנו ונו' .
כחולי והיכאוב , שהיה ראוי לנזח עלינו , היה נא עליהם , והם היו כופר וכפרה לנו ,
ואכנסו סגנונו , בהיותו בגלות , שהיא ננוע ומוכה אלהים , ומשונה מיד האלהים בעונו ,
והנה לנו רואים , כי לא זה בעונו , אלא בעונינו . (רד"ק) . (ח) מחולל . נפגע
במכות

בג (ב)
ונו'
מבא
בג
הגדו
לפני
וכשור
ונחמו
הוא
חדר
יעקב
פנים
כדי
חליני
בא לו
חלי
שנאו
(ה)
לסור
באר
האדם
כי כל
יבא
כל הא
כל זמן
באשר
ע"י
מלג